

• K R Ó N I K A •

GYÖRGI DÉNES műépítész, az Orsz. Magy. Kir. Iparművészeti Iskola tanára, társulatunk választmányának tagja, nyerte el az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat építészeti díját a Műcsarnok téli kiállításán kiállított műveivel.

Györgyi Dénes — sok-sok komoly építészeti alkotás tervezője — kiváló művészetének méltó elismerése volt ez a kitüntetés, amelyhez az Országos Magyar Iparművészeti Társulat nevében igaz örömmel és őszintén gratulálunk.

DR. FRITZ GÉZA MINISZTERI TANÁCSOS minden magyar iparművész és háziiparos őszinte háláját érdemelte ki azzal az önfeláldozó tevékenységgel, amellyel a legsúlyosabb viszonyok között igyekezett nehéz feladatkörét ellátni. Országunknak ma alig van több embert érdeklő problémája, mint a magyar iparművészet és háziipar, hiszen az utóbbi az önellátás révén milliókat és milliókat érint. Az e téren, felmerült nehéz kérdéseket dr. F r i t z G é z a mindig a legnagyobb szeretettel és tudással igyekezett megoldani s ezért iparművészeink és háziiparosaink őszinte elismerését tolmácsolja választmányunk azon határozata, amely jegyzőkönyvben mondott köszönetet néki érdemes munkásságáért. Annak a reménynek adunk kifejezést, hogy a magyar iparművészet és háziipar iránt érzett meleg érdeklődését új beosztásában is változatlanul megtartja.

A HÁZIIPARI ÜGYEK ÚJ OSZTÁLYFŐNÖKE. A kereskedelemügyi minisztérium ügyosztályait dr. Fabinyi Tihamér kereskedelemügyi miniszter teljesen átcsoportosította és az összes osztályokat három főcsoportba osztotta, u. m. közlekedés, kereskedelem és ipar. A miniszter ezzel az intézkedésével főleg azt kívánta elérni, hogy az egyes ügyosztályok a főosztályok keretében könnyen érintkezhessenek egymással és szervesen szolgálhassák a mai gyorsütemű életet.

A miniszternek a magyar iparművészet és háziipar iránt tanúsított meleg érdeklődését különösen az az örvendetes körülmény dokumentálja, hogy a háziipari ügyeket saját közvetlen felülvizsgálata alá helyezte.

Az ügyosztály vezetésével megbízott báró Kruchina Károly miniszteri tanácsos a kereskedelemügyi minisztérium egyik legkiválóbb főtisztviselője. Több évtizedes tapasztalata a magyar közigazgatás terén, kiváló férfiúi erényei, a maga munkáját eredményesen végző magyar állampolgár irányában érzett megbecsülése és szeretete azok a főtulajdonságok, amelyek remélni engedik, hogy a magyar iparművészek és háziiparosok nyugodtan tekinthetnek működése elé. Örömmel ragadjuk meg az alkalmat, hogy nehéz feladatának sikeres ellátásához sok szerencsét kívánjunk.

VÁGÓ LÁSZLÓ. Egyre ritkul azoknak az európai stílusú erős magyar érzésű építőművészeknek a száma, akik a század fordulója körül a Lechnerrel való eszmei rokonság fényében nőttek nagyra. Vágó László, aki hirtelen és aránylag fiatalon hagyta itt építési sikereinek színhelyét, szintén közülük

való volt. Indulását, mely testvérével, Vágó Józseffel közös tervezőműhelyükből történt, a dekoratív magyaros törekvések jellemezték. Leghűbb kifejezője e vágyának a Gutenberg palota, melynek annyira nyilvánvaló világvárosi jellegét az akkori idők magyaros ornamentumai sajátosan helyi jellegűvé avatják. A Petőfi ház, a Nemzeti Szalón kis méreteikben is tanúságot tettek arról, hogy e két testvér-építész mily szívesen vonja az építőművészet keretébe a nagyvonalú dekoratív iparművészetet is. A színek, a formák harmóniája, a detailok finom megmunkálása még azután is erőssége maradt Vágó Lászlónak, mikor önálló úton járva, új megbízásokban fejtette ki képességeit. A háború alatt s utána következő években mint színházépítő bizonyította be, hogy az anyagiakban szűkös viszonyok közt is lehet az egyszerűséget megkapó effektusokkal egyesíteni. Az átalakított Magyar- és Király Színház példái mutatta meg, hogy aránylag szerény anyagi eszközökkel milyen kellemes, sőt vidám hatást lehet elérni egy színház nézőterének helyesen megválasztott szín- és fényeffektusaival. Legújabbán néhány fürdő- és üdülőttelepe mutatta, hogy a síma felületű, puritán építő formák mellett még mindig szóhoz tudja jutatni a virágok, a plasztika, a színek és a részletek finom hatásait. Egy fáradhatatlan, folyton megújuló építőtalentum szállt vele a sírba. Dr. N. P.

BASILIDES BARNA FALI KÉPEI. Az ünnepi faldiszítésnek egészen különleges stílusa van. Nem szabad a freskó hatalmas összefoglaló erejével mérköznie. De nem versenyezhet a szőnyeg színpompájával sem. Az ünnepi faldiszen mindig az örömezésnek kell tükröződnie, a lobogó és ujjongó színekből áradjon a ritmus. Akik az iparművészeti karácsonyi vásárt a Technológián megnézték, azokat ily színes köszöntő-hangulat fogadta. Ezek a faliképek, Basilides Barna hatalmas vászontáblái egyszerre belevitték a látogatókat abba a hangulati közösségbe, melyet ez a két szó fejez ki: karácsony és vásár. Egy új műfajról van itt tehát szó, mely nem képzőművészet és nem iparművészet többé, amelyet talán valahova a propagáló művészetek sorába lehetne beiktatni. Basilides Barnának erőshivatottsága van erre a harsonás és mégis megilletődött díszítő festésre. A Kéve kiállításairól ismerjük tiszta konturokból felépített képeit, a szeráfikus égtájakat, magyar lovasokat, a pátoszt, melyet erős, tompa színakkordok fognak le. S ezek után megértjük, hogy e vásárhoz kitűnően eltalálta az alaphangot: a mesélő plakát, a zengő magyar boldogság kifejező formáit. Minden kóvályog, repül, vágat ezeken a képeken: angyalszárnyakon jár a gyermekálmom és felhőket rúg a csodaszarvas. Keresve sem lehetne találni szerencsésebb magyar díszítő stílust, jobb fejlődést a harminc év előtti gödöllői mozgalomhoz, mint ezek a dekorációk. A karácsonyi vásár pedig nagyon dicséretreméltó sugallatot ad e faliképekre az áruházi és kereskedelmi propagandának, mely külföldi példára kénytelen lesz ezt a modern — és annyira ősi — reklámharsonát is igénybevenni. N.

LÁSZLÓ PÁL. A külföldi iparművészeti és építészeti folyóiratok igen sűrűn közlik ennek a Stuttgartban dolgozó magyar tervezőnek egyre nép-

szerűbb munkáit. Családi házak és azok berendezése, a polgári jólét napfényes otthonai az ő működésének színterei. Kiforrott, de nem befagyott stílusa van: alkotásaiból a kényelem, elegancia és nagyvonalúság száll felénk. Elsősorban is kitűnő a térérzése, a szobái megkapóan téresek, nyugodtak, melyekben minden bútornak távlata van. Még kisebb szobáim sem érezni soha a zsúfoltságot, csak hangsúlyozott intimitást. Ez az építész nem hódol dogmáknak. Nem esküszik sem a lejtős tetejű házra, sem a kúriák oszlopos tornácaira, sem a szanatóriumi csupaszságra. Szobáiban szívesen keveri a fémcsőbútort az angolos klubdivánnal, a luminátor-lámpát az ernyős világítótesttel. Dogmamentes hitvallása csak egy szentséget ismer el: a jó érzését. Van az ő lakásaiban mindenféle iparművészetből valami: a németek mérnöki nyugalma, a franciák nagyvilági tónusa és az angolok színszeretete egyesült benne. Ezt a magasrendű lakáscsoporthoz — a polgárnak otthonában fényre és színörömmre van szüksége — minden elképzelhető eszközzel szolgálja. Legszívesebben pedig a fák anyagának megválasztásával és a színes textilanyagok merész akkordjaival. Alig van szobája, melyben a Vereingte Werkstätte híres László-féle bútorszövevényei, dekorációs selymei és háziszóttesei ne szereplnének. Ezzel nemcsak a lakkesiszolt bútorok s falak színjózanságát ellensúlyozza, hanem törést ad a falsík merevségének is. Egy nagy velour-szövet, mely bő redőkben omlik alá, olyan, mint a mosoly az arcon. László Pál ennek köszönheti, hogy annyira divatban van ma Németországban: a mosolyt ma is gyönyörű ajándéknak tartják az emberek és hálások érte.

N. P.

SZONDY PINCE. Hangulatos, kedves hely. Tervezője nem nagyképszerűsítő hatásokkal, egyszerű, komoly formákkal és színekkel dolgozik. A mennyezet vakolatlan nyerstégla, a falburkolat barnára pácolt fenyőfa. Ebből a tompaszínű környezetből színesen, ragyogóan válnak ki Haranghy Jenő üvegablakai. A berendezés sima vonalaival, egyszerű formáival kitűnően éri el azt a közvetlen hatást, amelyre tervezője törekedett. A világítótestek egyszerű, fehér gömbjét kevés vertvas díszítés hangolja a környezethez. A berendezés, a falak, a mennyezet nyugodt, komoly hatását kellemesen törik meg az itt-ott elhelyezett lopók, parasztkeramikák. A tervező jól fogta fel feladatát. Pincét kellett berendeznie, a meglévő, egyszerű, szinte nyers hatásokat kellett feldolgoznia s ő a rendelkezésére álló eszközök teljes felismerésével oldotta meg feladatát. A stílszerűséget egészen az apró részletekig menő módon betartotta.

Azok a „magyaros“ sörözők és vendéglők, amelyek ma gombamódra nyílnak meg (és zárnak be) dilettáns ízléssel, a magyarosság teljes félreismerésével készült interieurjeik ízléstelen hatásával mélyen alatta állanak ennek a kedves pincének a hangulatos, egyszerűségében is művészi hatásával.

H. L.

VILLA — EGY NAP ALATT. Párizsban van egy fémházakat építő vállalat, mely egész házak standardizált alkatrészeit állítja elő. Falak, ajtók, ablakok, tető, gerendák, minden acélból készül.

Az összeállítás után a villamoshegesztés tartja össze a fémház részeit. Egy négyszobás nyaralóházat reggeltől estig úgy lehet összeállítani, hogy éjjelre már a lakók benne alhatnak. Az alkatrészek súlya négyzetméterenként átlag 100—200 kg és a falak tökéletesen izolálnak hő, nedvesség és zaj ellen. A védelem mindenféle elemek ellen legalább is akkora, mint a téglafalaknál, ezt a gyár garantálja. De éppúgy lehet festeni és képeket akasztani is a szobák belsejében. Az ajtók és ablakok helyét még az építkezés folyamán is lehet változtatni. Az építés abszolút pormentes, a bontás, melyet ugyancsak egy nap alatt lehet végezni, szintén. Kéthárom teherautóra ráfér az egész ház, szétcsomagolt állapotban. Az acélházaknak többféle típusát gyártják, így a villán kívül pallérházakat, vámorlaktanyát és iskolaépületet is.

A KÁVÉHÁZ TÖRTÉNETE. Bécs városa mostanában két történelmi dátumot ünnepelt: a törökök kiűzésének kétszázötvenedik és a kávéházak keletkezésének kétszázötvenedik évfordulóját. A kettő nem egészen véletlenül esik egybe. A jó „mokká“-t, ahogy a bécsiek a „feketeleves“-t nevezik, a törökök kedveltették meg velük. De csak azoknak kiűzése után mertek leülni Kulczycki úr szűk kis kávéteremébe, hogy a szákmányolt fekete leves mellett hallgassák meg a „kurir“-okat, akik ujság helyett a külföldi hírszolgálatot élőszóval pletykálták el minden ebéd után a vendégeknek. Ma is meghatóttan néznek e régi kávéházakra a jó bécsiek. Ott ültek őseik nagy pipákkal a szájukban s a kávéház berendezéseinek nem jelentéktelen tárgya volt a pipaállvány, melyben úgy helyezték el a spiesszek a pipáikat, mint ma a kabátokat a ruhatárban. A bécsi vásárral összekötött történelmi kiállítás minden állomásán végigvezette a nézőket le egészen a „jövő kávéházá“-ig, melyet Witzmann Károly iparművészeti iskolai tanár mutatott be sötétbarna diófából és kék szövetbevonással. Kényelmes kanapék, hívogató „páholyok“, újszerű lámpák mutatják, hogy a keleti kényelemszeretet csak növekedett a 250 év alatt. De a jövő kávéházainak nem is a belső, hanem a konyhaberendezése volt a legérdekesebb. Valóságos amerikai futószalag-rendszerben történik itt minden, kezdve attól, hogy a pincér leadja a használt edényeket, addig, amíg az új haboskávékkel a túloldalon kilép. Csupa gép darálja, főzi, tölti a kávé, veri a habot, hűti a vajat, a szendvicseket és nyomtatja a pincér elszámolási céduláit. Amellett persze a kávéházi terraszok legszebb asztalai, székei és „riviéra-kertjei“ is felvonultak a kiállításon, hogy ne csak a múlt hagyományából, de a jövő elképzeléséből is ihletet merítsenek a mai kávéfőzők.

N. P.

BEHRENS AZ OLASZOKRÓL. Behrens Péter, a legnagyobb német építészek egyike, tudvalevőleg évtizedek óta irányító hatással volt a mai és az elmúlt építőnemzedékek szellemére. Most, hogy a milánói Triennale tanúságaival hazatért Németországba, egy folyóirat („Die neue Linie“) kérésére elmondta véleményét az új olasz építészetéről és iparművészetéről. Nézeteit abban foglalta össze, hogy a fiatal olasz építőnemzedék, mely néha

nemesak modern, hanem moderneskedik is, még mindig őríz valamit, egy szelíd hajlandóságot a klasszicizmus iránt, amelyet azonban nem szabad az antikvalitással összetéveszteni. Ilyesmire csak akkor mutat az építő-tehetség hajlamot, hogyha élénk képzelet és biztos mesterségbeli tudás sarkallják. Ezekkel felvértezve s átérzve a népi összetartozást, még sem esnek bele a multnak terméketlen imádatába az olaszok, hanem modernnek tudnak maradni. Újak s újítók, szinte a végsőkig, de azért távol vannak attól a nyerseségtől, melyet bizonyos nemzetközi akadémizmus hasonló törekvéseiben minduntalan észre lehet venni.

LÁMPAERNYŐK. Mivel tetszetős és nagyon divatos lakáscikk a lámpaernyő s mivel készítése könnyű mesterség, nálunk is sokan foglalkoznak lámpaernyők előállításával. Sajnos, nem mindig ízléses módon. Míg azelőtt anyagul inkább az üveg és a szövet járt, két önmagában is jóhatású matéria, addig újabban a papírosnak különféle fajtáit, főleg a pergament papírosokat használják erre a célra. Ilyen módon sok tetszetős, de gyenge lámpaernyő került forgalomba, ugyanúgy, mint a műselyemből készült ernyőkkel. Mostanában Németországban egy olyan papírosanyagot gyártanak erre a célra, melyet textilanyaggal keverve kitűnően lehet ráncokba szedni s egyúttal festeni is lehet rá könnyű szerrel. A nagy német lámpagyárak mindegyike ilyen kézfestések készítésére iparművészeket is alkalmaz, akik nem sablonokat, hanem „egyszerű“ mintákat vetnek esettel az ernyőre. Érdekes, hogy amióta a szobák mennyezetein a lakásberendezők világítástechnikai okokból az egyszerű geometriai üvegtesteket alkalmazzák, azóta a „hangulatlámpák“ és a színes lámpaernyők száma az asztalokon folyton szaporodik.

FÁVAL ÉPÍTENI. Németország erdőgazdasági érdekeltségei hatalmas arányú propagandát indítottak, hogy a fával való építkezésre buzdítsák a közönséget. Kiállítások, könyvek, kongresszusok jelentkeznek ezzel az untalan hangoztatott követeléssel: építsünk fával. Minden új építőanyag érdekében sikraszálltak már az érdekképviseletek: a vas, az acél, az üveg, a márvány, a linoleum cél-szerű voltát belevitték a köztudatba, csak a fáról feledkeztek meg eddig. Rámutatnak arra, hogy ez az építőanyag, mely olesó és tartós, mennyiféle tetszetős technikára ad alkalmat az építészek s az ácsmesternek. Hivatkoznak az erdős vidékek régi parasztházainak szépségeire, de ugyanakkor rámutatnak arra is, milyen tetszetős modern villaházak készülnek az amerikai erdőségek közelében. A fával való építés mai időkben legerősebben a svédeknél van elterjedve, akiknél még garázsok és ipari üzemek is készülnek rendkívül ügyes csarnoképítési technikával és éppen olyan üvegezett felülettel, mint a vasbetonépítésben megszoktuk.

NÉMET NÉP — NÉMET MUNKA. Az idei év tavaszán, március 17-én nagyarányú kiállítás nyílik meg Berlinben a fenti címen. A kiállítás történelmi részében az ősi germán élet egyes jelenségeit fogják bemutatni, a fajhigiénia területén pedig a fajkeveredés veszélyeire szándékoznak

rámutatni. Ugyanesak bemutatják a német faj jövőjére vonatkozó kilátásokat és itt a telepítés kérdésén lesz a legnagyobb hangsúly. Lesz a kiállításnak egy osztálya, amely a németeknek világszerte való elterjedéséről fog beszámolni; a német nép gazdasági vonatkozásait felőlelő pavillonokban bemutatják a táplálkozás, lakás, ruházat, kereskedelem és közlekedés legfőbb alkotásait. A német munka, tehát az ipar, a kereskedelem és az élelmező-tevékenység magas színvonalának feltüntetése céljából csakis esücteljesítményeket fogadnak el a kiállítandó tárgyak közé.

FÜTHETŐ MATRACOK. Egy német gyár fűthető matracokat gyárt, amelyeknek különösen betegek s az idős egyének vehetik jó hasznát. A fűtés elektromos árammal történik. Egy a matrac belsejében spirálisan bevezetett fémcső, mely a rugók között szalad végig, átmelegszik s ez fűti a matrac belső légtérét. Kívül egy kis dróteső és kapcsoló van, mely bármely villanyhálózatba beleszúrható. A készülő úgy van megszerkesztve, hogy melege szabályozható és fogyasztása minimális költségbe kerül.

MIT CSINÁL A NÉMET WERKBUND? Új vezetőséggel az élén új munkaprogrammot dolgozott ki a folyó évre a német iparművészet leg-hatalmasabb szövetsége. Elhatározták, hogy a legjobb német ipari és művészi alkotások jutalmazására évente egy arany-, egy ezüst- és egy bronz-érmét, valamint „mesteri“ címeket fognak adományozni. Külön szakbizottságokat küldtek ki egyrészt a háziipar felújítására és megfelelő tervezők képzésére, másrészt a német iparművészek felsegélyezését célzó kivitel fokozására. Határozatba ment továbbá egy nagy német iparművészeti kiállítás rendezése, hogy a német munka értékes voltát a külföld előtt is dokumentálhassák.

CORDILLERA. Ez egy pompás német új luxus-hajónak a neve, mely Hamburg és Mexikó közt közlekedik. Méretre nem vetekedhetik az Észak-amerikába járó gőzhajókkal, de művészi berendezésében akármelyikkel felveheti a versenyt. A nagy német hajóstársaság, melynek parkjához tartozik, ezúttal is a helleraui műhelyt bízza meg készítésével, mely különösen a társalgó- és étkezőtermek ízléses berendezésével remekelt. Ebben főérdeme a nemrég elhunyt nagy müncheni iparművészeknek, Bertsch Károlynak van, akinek tervező munkája végig kitűnő s rávall a háló- és étkezőkocsik tapasztalt és sokoldalú művész-technikusára. Alapötlete, melyet mindenütt megvalósítani igyekezett a Cordillerán, az „úszó szálloda“ ideálja, úgy azonban, hogy a társasági életben is az intím otthonosság vegye körül az utasokat.

FALI ÜVEGEZÉS. Az üveg, mint az építés új anyaga, rohamlépésében tör előre s lassan felfalással fenyegeti a régebbi építőanyagokat. Ezúttal a belső építészetben való térhódításáról van szó, mely szintén jelentős. A falaknak üveggel való bevonása eleinte csak üzleti portálok külső architektúráján terjedt el, újabban pedig a lakások belsejében is sokféleképp jelentkezik. A falak üveggel való

bevonása azonban nem mozaikszerűen, vagy a csempézés technikája szerint történik, hanem úgynevezett üveggöngyölékekkel. Afféle hengerekre kell gondolnunk, mint ahogy a szőnyegek vannak felgöngyölve, és a textílalapra csupa egyenlő nagyságú négyszögletű vágott üveglap van ráragasztva. Ezeket a „rollni“-kat azután úgy kell kezelni, mint a tapétánál: a falon végig lehet vezetni, ragasztani és odatapasztani. Nagyszerű hatásokat lehet ezáltal elérni, főleg olyan helyiségekben, melyeket erős fényben akarunk tartani: lépcsőházak, fürdőszobák, hallok egyszerre világosak és barátságosak lesznek az ilyen falaktól. Az üveglapok törékenységtől nem kell tartani, de ha váratlan erős ütés éri, akkor is könnyen kicserélhető egy eltört négyszög. A könnyű moshatóság, valamint a pompás fény-, sőt színhatás (van például patinás arany alapú üvegezett szalón) nagy elterjedést és jövőt ígérnek e szép anyagnak. N.

A KIRÁLYNÉ SZOBÁJA. Azoknak, akik valaha sétáltak a Versailles közelében levő Petit Trianon parkjában, jó ismerősük a piciny kastély, melyben Mária Terézia szerencsétlen végű leánya valamikor vörhenyben feküdt, majd pedig vidám pásztorjátékokkal szórakozott. Mária Terézia egykori szerencsétlen végű leánya itt érezte jól magát és híres hálószobája, finom virágokkal faragott boiserie-vel a falakon, innen került bele a XVI. Lajos stílusát tárgyaló művészettörténeti könyvekbe. Ám a háború óta meglehetősen elhanyagolt állapotban maradt a trianoni park és kastély egész környéke, melyet mostanában hozatott rendbe a francia köztársaság. A királyné egykori ágát egy másik szép régi, de restaurált ágygal cserélték ki, melynek gyönyörű mennyezetkárpicija nehéz redőkben omlik alá. Új brokátok is kerültek a falakra, melyeket egykori modellek után a híres Tassinari selyemszövő cég gazdag pompával állított ki. A drága faragásokat, amelyek a bútorok és a falak bevonását elborítják, mind megszabadították a francia biedermeier-korban rájuk kent mázolásoktól s visszaállították régi világos, friss színeiket. Az egyszerűség és a diszkrét előkelőség hangulata ül azóta az egész kastélyberendezésen.

KOFFERCÉDULÁK. A modern szállodai reklámnak egyik legkedvesebb és legolcsóbb fajtája. Értékben, haszonhajtásban ezek a tenyérnyi kis vignetták a mindenféle utazó kofferekre ragasztva, felérnek a nagy plakátok hatásával. A külföldi szállodások éppen ezért igen nagy súlyt is helyeznek rá, míg nálunk, egy-két nagy szállodát nem számítva, alig veszik igénybe. Pedig ma, amikor ezeket költünk — igen helyesen — idegenforgalmunk fejlesztésére, e párszor tíz pengőt igazán kár volna sajnálni a forgó idegenek bőröndjeitől. Talán, ha a szállodák maguk közömbösségükkel elhanyagolják is, az idegenforgalmi intézmények sürgethetnék az apró, esinos cédulák népszerűségét. A fontos persze itt is az volna, hogy mint minden reklámnymotatvány, ez is művész- és reklámszakember közös alkotása legyen. A koffercédulának nem elég a szálloda puzta címét feltüntetni, a helyről is kell egy-két jó szót mondania. Nem könnyű feladat már a csöppnyi terület miatt sem. Éppen

olyan fontos az is, hogy színeiben kellemes legyen ez a reklámbélyeg és hogy a papirosa minden jó tulajdonsággal rendelkezék, vagyis jól simuljon a bőröndhöz és ne kapjon foltot a ragasztószertől. Ha ilyen s emellett érdekesen ízléses, akkor a bőrönd is, a gazdája is büszke lesz rá, mint valami utazási érdemrendre. N. P.

DÍSZPOHARAK. Mióta a svédeknek olyan nagy sikereik vannak mindenfelé az ő gyönyörűen köszörült poharaikkal, azóta új lendületet kapott az üvegdíszítő iparnak mindenféle ágazata. Véssett, maratott, köszörült poharak jelennek meg az iparművészeti kiállításokon és újra vannak gyűjtői ennek a hosszú ideig mellőzött modern iparművészetnek is. A legtöbbet talán az angol iparművészek fáradszónak ennek a népszerűsítésével, az ő díszpoharaik formailag is, a díszítménnyel is kellemes szenzációt nyújtanak a szemnek. Táncosok, orosz balletből vett jelenetek, mulatságos clownok, regatta-motívumok jelennek meg e modern üvegpoharak falán és a véssett archívumok mindig szervesen fejlődnek az edény formájából. Ez teszi őket széppé s ez teszi a mai szem számára egyedül elfogadhatóvá a véséssel díszített poharakat.

MINTASZERŰ ISKOLA. Villejuif Páris egyik külvárosa. Ott épült fel mostanában egy iskola, a legmodernebb francia építészek egyikének, Lurçat Andrénak tervei szerint. Nem is egy iskola ez, hanem az iskoláknak egész csoportja: óvoda, elemi fiú- és leányiskola. Pompás tágas, fedett folyosók veszik körül a virágos ágyakkal díszített udvart, csaknem mindenütt üveg a homlokfal, kitűnően berendezett osztályok, ebédlőtermek, laboratóriumok mindenfelé. Kécses, finom fényezett bútorok, minden asztalon eserepes vagy élővirág. Az utolsó darabig mindent Lurçat maga tervezett meg. Csak éppen a falfestmények, melyek a hófehér falakat díszítik, valók a testvérétől. Olyan fokozott hygiéne, annyi esztétikai tekintet érvényesül ebben az iskolaépületben, amennyit még a mintaszerű német iskolaépületekben is alig látni. Érdekes az is, hogy a villejuifi előljáróság, melynek többsége munkásokból áll, ezzel az építkezéssel kulturális fogékonyságának akarta a világ előtt tanujelét adni. N.

MACKINTOSH. A Studióban egy lelkes tanítvány, Charles Rennie újítja fel az öt évvel ezelőtt meghalt nagy angol építész emlékéit. A glasgowi művésziskola, melyet ő alapított és ma is működik, fennen hirdeti emlékéit ennek az angol építő- és művészzeninek, aki messze megelőzte korát egyfelől konstruktív, másfelől dekoratív tehetségével. Úgy ő, mint felesége harminc évvel ezelőtt a legfinomultabb iparművészeti ízlést jelentették, melynek a bécsi szecesszió akkori vezetői ép úgy behódoltak, mint a turini kiállítás látogatói és mint Sergej orosz nagyherceg, aki műveit Moszkvában mutatta be. Nagy könyvpublikációk jelentek meg akkoriban a tehetséges házaspár lakásberendezéseiről és sajátos, kissé csillogó, de nagyon poétikus interieurjeiről. Németországban az azóta meghalt Muthesius, a franciaíknál Mallet Stevens, a saját hazájában a Davidson házaspár volt a Mackintosh géniuszának legbüzdőbb ismer-

tetője. De talán sehol sem hagyott ez annyira mély nyomokat, mint a Wiener Werkstätte művészei, akik valóságos áhitattal ültették át egyidőben alkotásaikba a „glasgowi iskola“ finomkodó vonalait.

ÜVEGFÍÓKOK. Nemesak a német bútóripárban, hanem nálunk is teret hódítanak azok az ügyes, fogantyús üvegfíók, amelyeket konyhaszekrényekben, éléskamrák állványain, falipolcokon alkalmaznak a puhafabútorok asztalosai. Ezeket az üvegfíókat különösen egy német üvegyár állítja elő. Most ugyanennek a cégnek egy új bútorterület kínálkozik fiókjai népszerűsítésére. Ez az éjjeli szekrény. A mostani széles, csukott és nyitott polcokkal felszerelt éjjeli szekrényben van egy rész, melybe az asztalos ügyesen elrejtheti, illetve beledolgozhatja a jó öblös üvegfíókat. Az üveg könnyen tisztán tartható és megakadályozza, hogy a szekrény magába szívja a szagokat. Különösen kórházi és szanatóriumi berendezéseknél jól be fog válni ez az újítás. N.

OROSZ EGYHÁZMŰVÉSZET. Kevesen tudják, hogy Prágában van egy rendkívül értékes tudományos intézet, mely a régi orosz egyházi művészet, a bizánci és szkíta emlékek tudományos feldolgozásával foglalkozik. Valamikor Pétervárott működött, egy nagy bizáncitudós, Kendakovnak vezetésével, aki azután a cári uralom összeomlása után Prágába tette át székhelyét. Immár nyolc éve, hogy Kendakov meghalt, de művét ma is orosz emigránsok folytatják. Az orosz ikonok, az orosz régészet, de emellett a középázsiai és szkíta emlékek kutatásának nagy műve itt folyik, szakadatlan keresés és két világrészre kiterjedő levelezés keretében. Az intézetnek igen becses francianyelvű kiadványai is vannak s kétségtelen, hogy a kínai-szkíta- és belső-ázsiai emlékek hajdankori összefüggéseinek kimutatásában nagyon jelentős szerepet játszik. Mint ilyen, a mi népvándorláskori régészetünk szempontjából is határozottan figyelemreméltó.

PÁRIZSI KALEIDOSZKÓP. Nem hiába írják és mondják, hogy Párizs a világ közepe. Lehet, hogy a geográfiában, politikában ez vitatható, ami a művészi életet illeti, úgy elvitathatatlanul az. Egy hét művészi eseményei rögtön meggyőznek erről.

A *Fischbacher*-könyvkereskedésben nemzetközi képeskönyvkiállítást találunk. A legkiválóbb és legeredetibb anyagot a japánok és oroszok nyújtják. Németország a megszokott nivót képviseli. Angliát Rackham és Dulac reprezentálják, a nem túl sikerült francia részben fotografált képeskönyvek dominálnak. Magyarország anyagából kiemelkedik Kozma Lajos: „Zsuzsa Bergengóciában“ és Jaschik Álmos „Csigabusz“ kötete.

A *Musée des Arts Décoratifs*-ban zajlik le most a legnagyobb bibliophil esemény: A „Bibliophiles de l'Auto Club“ részére készült *Odyssée*-kiadásban előforduló rajzokat állította ki az illusztrátor Schmidt. A könyvet a legnagyobb luxussal pergamentre nyomták. Maguk az illusztrációk Érté és Georges Barbier utánérzései, sok aranyozással, töretlen színekkel, igen mérsékelt nivót képviselnek.

A *Szenátus*-ban a „Société de la Gravure sur Bois Original“ rendezte három napra terjedő kiállítását „Száz év fametszetei“ címen. A romantikusok között egy Edouard de Beaumont vignettasorozat különösen szép. Doré szerepel sok lappal, néhány Meissonier mint meglepetés és igen nagy számban szép modern fametszetek. Különösen szépek *Laboureur* munkái.

A *Salon des Indépendants*-ban orosz képeket állítottak ki. A kiállítás igen fárasztó és zavaros. Absztrakt képektől álklasszikus aktokig minden található.

Az új francia film, mely eseményszámba megy, magas művészi foka által a Jean Renoir által rendezett „*Madame Bovary*“. A film hűségesen követi a regényt és így kissé hosszadalmas, viszont fotografiai szempontból a legszebbek egyike.

Új francia bélyegek jelentek meg, a legnevesebb művészek tervei; a legszebbeket Decaris, Daragnès és *Laboureur* készítették.

A „*Maison du Café*“ a *Place de l'Opéra* és a *Rue du 4. Septembre* sarkán új hárt nyitott, amelynek fődíszje egy igen szellemes freskó. Nagy dekoratív kompozíció narancssárga alakok kék alapon.

Az 1937. évi „*Exposition des Arts Décoratifs*“ tervei mér készülnek. Most egy új elgondolás szerint a Szajnát befödik a Trocadéro és a Champs de Mars között és ott tartanak a kiállítást. A Trocadéro közel ötven méterrel odébb kell tolni, de az ilyesmi nem döntő fontosságú! R.

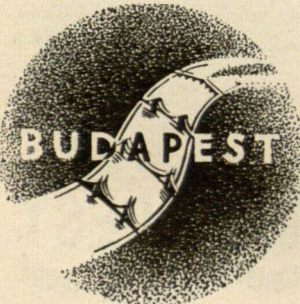
BÁBEL TORNYA. Megemlékeztünk már róla, hogy az 1937-i párizsi világiállításnak legfőbb attrakciója egy 700 méter magas „világtorony“ lesz, amelynek modellje már készen van. Pers és Hughes építészek ezt a tornyot nemcsak magasság, de látni-valók tekintetében is világosodának tervezték meg. A torony természetesen vasbetonból épül. A torony egyes részeibe csakis autóval lehet közlekedni s ennek útját kigyóvonalszerűen építik ki, úgy mint az Amboise-kastély tornyához vezető utat építették ki hajdanában lovascsapatok részére. Legfölül egy csillogó kabin lesz, alatta világtorony. Lejebb gyűléstermek, majd ezek alatt technikai műtermek. Lefelé haladva egy szálloda, étterem s ezek alatt 400 autó részére való garázs következik. A tervező építészek igen sokat kísérleteztek a torony végleges formájával, mert egyrészt a szél erejével, másrészt a föld színére gyakorolt nyomáserővel kellett számot vetniök.

A CÉHBELIEK 1934 január 24-én Körösfői Kriesch Aladár emlékezetére felolvasóülést rendeztek, Csánky Dénes festőművész, a Székesfehérvári Képtár igazgatójának elnöklésével. Csánky Dénes elnöki bevezetőjében Kriesch Aladár művészi munkásságát méltatta. Kiemeli azt, hogy ő, aki a maga korában újító volt, nem kapta meg kortársaitól azt az elismerést, amelyet az ő művészi munkássága és az általa elért eredmények megérdemeltek és igazoltak volna. Az utókor azonban, amely körlelhetetlen szükség-szerűséggel teszi a mérlegre a múlt eredményeit, igazolta és igazolja az ő érdemeit és ma már 30 év távlatából úgy a szakértők, mint a nagyközönség másként ítéli meg művészi munkásságát, mint kortársai. A Céhbeliek, akiknek alapítóelnöke volt,

kötelességüknek vélik, hogy az ő művészi érdemeit a köztudatba is bevigyék.

A rövid elnöki megnyitó után Nagy Sándor, a Céhbeliek volt elnöke tartott felolvasást Kriesch Aladáról írt életrajzából. Felolvasásában főleg arra az időre tért ki, amikor ő (t. i. Nagy Sándor) Kriesch Aladárrel megismerkedett. Ez az ismerkedés abban az időben történt, mikor mindketten Rómában folytatták művészi tanulmányaikat. Nagy Sándor lebilineselő módon írja le ezt a kis nemzetközi társaságot, mely abban az időben Rómában összeverődött, elmondja a társaság életmódját, azt a szellemet, melyben életük és művészi munkásságuk abban az időben telítve volt. A művészi ideálok, a mesterségbeli kérdések a napi élet gondoljai, az átélte élmények mintegy varázsos képpé színesednek Nagy Sándor előadásában. Belátunk a művészek hitébe, törekvéseik perspektívájába, együttérzünk gondoljaikkal és együtt éljük kedves bohém élményeiket. Az élet derűje és a szegénység dacára a gondtalanság légköre árad ezekből a lapokból. Ma, a gazdasági és lelki dezoráltság napjaiban különös öröm és gyönyörűség volt hallgatni Nagy Sándor lebilineselő előadását, amely remélhetőleg könyvformában is piacra fog kerülni és értékes mű- és kortörténeti képet fog adni az akkori művészi életéről.

TROOST P. L. A német építőművészetnek nagy gyáza van; január hó 21-én, életének 55-ik évében meghalt Troost, a modern építészetnek e nagy úttörője. Lényegében a konzervatív építészgárdából nőtt ki s mindazt, ami a klasszikus nyugalmi építészetből a mai életbe átmenthető, egy finom lelkiségen átszűrve, belevitte alkotásaiba. Körülbelül a század fordulóján tűnt fel alkotásaival és Muthesiusszal együtt az elsők közé tartozott, akik a szecesszió vadhajásaitól a nyugodtabb és polgáribb lakásberendezéstílus felé fordultak. Troost további pályáján sohasem hajlott a szélsőségek felé és a pompaimádó parvenük ízlésétől éppoly távol állt, mint a háború után fellépő lakógép-technikusok dogmáitól. Egyszerűen a tér, az anyagok és a funkció által megszabott keretek között dolgozott, pátosz és édeskés hangulatok nélkül. Az elsők egyike volt, akik a német tengerhajós vállalatok megbízásából luxusgözsök installációjára kaptak megbízást és ezen a téren is pompásan tudta az ő elegáns formaérzékét a masinizmus korszerű szellemével összeegyeztetni. Alig pár hónappal ezelőtt nagy kitüntetés érte: sok jeles pályázó közt ő kapott megbízást, hogy a müncheni Haus der deutschen Kunst új palotáját felépítse. Ennek a megvalósulása előtt érte egészen váratlanul, java férfierejében a halál.

Budapest Székesfőv. szignetpályázatáról. Jaschik Álmos megvásárolt terve.

• KIÁLLÍTÁSOK •

TÁRSULATUNK KARÁCSONYI KIÁLLÍTÁSA ÉS VÁSÁRA, mely 1933. évi december hó 5-én nyílt meg, 1934. évi január hó 7-én zárult, kitűnő erkölcsi és — a mai súlyos gazdasági viszonyok között — igen örvendetes, kielégítő anyagi eredménnyel is.

1933 december 5-én délután 5 órakor nyitotta meg ünnepélyes keretek között a kiállítást a M. Kir. Technológiai és Anyagvizsgáló Intézet kiállítási helyiségeiben társulatunk elnöke, dr. vitéz József Ferenc királyi herceg úr Őfensége, akit a társulat választmánya élén az elnökség fogadott. A Fenséges Urat Ligeti Miklós, a társulat alelnöke üdvözölte, s üdvözlő beszédében rámutatott arra a nagy munkára és akarásra, amelyet a társulat tagjai támogatásával a magyar iparművészet, műipar és háziipar fejlesztése érdekében végez, majd felkérte a Fenséges Urat a kiállítás megnyitására. Dr. vitéz József Ferenc királyi herceg válaszában nagy örömeinek adott kifejezést a társulat és a magyar iparművészek kitartásán és szorgos munkáján, amelynek egyik igen szép eredménye a ma megnyílt kiállítás, majd azon reményének adott kifejezést, hogy e kiállítás, is egyik mérföldköve lesz a társulatnak a nemzeti iparművészet fejlesztése érdekében követett úján. Ezek után Őfensége hosszasan megszémmelt a kiállítást, amely igen megnyerte tetszését.

A kiállítás alkalmából az installációt a társulat felrisszítette Urbányi Vilmos építő iparművész terveivel és Basilides Barna festőművész artisztikus, kedves karácsonyi tárgyú dekoratív festményeivel, amelyek igen nagy tetszést arattak.

Rendkívül sok látogatója és vásárlója volt a kiállításnak, ami a kiállított pompás anyagon kívül annak a két művészi bábjáték előadásnak is volt az érdeme, amelyeket Büky Béla festőművész-tanár vasárnap délelőttönként ének- és zenekísérettel tartott s amely igen sok látogatót vonzott oda és a néző gyermeksergeknek nagy örömet szerzett.

A kiállítást Augustzia főhercegnő is megtekintette kísérettel s sok tárgyat vásárolt.

A mai nagy gazdasági világválság a magyar iparművészek számára is rendkívül súlyos viszonyokat teremtett. Épp ezért fektetett társulatunk nagy súlyt arra, hogy a közönség különösebb anyagi erőfeszítés nélkül juthasson művészi értékű iparművészeti tárgyakhoz s a kiállító művészek is minél nagyobb forgalmat érjenek el. A magyar iparművészet belső kvalitásainál fogva is megérdemli, hogy a közönség a legmesszebbmenő szeretettel karolja fel s a kiállítás eredménye mutatja, hogy ezen törekvésünk sikert is aratott.

HOLLAND REPRESENTATÍV GRAFIKAI KIÁLLÍTÁS A NEMZETI SZALONBAN. Mindig örömmel hallottuk és olvastunk a Magyar Rézkaroló Művészek Egyesületének külföldi kiállításairól, arról a sikersorozatról, mely e kiállításokat Európa különböző országain túl, az Egyesült Államokban és Japánban kísérte. Tudtuk, hogy e kiállítások a magyar művészegyesületekben általában